

H. Hakan Yılmaz¹
Program Danışmanı

ENFLASYON GERÇEKLEŞMELERİ MALİ PERFORMANSI NASIL ETKİLİYOR?

MALİ TEDBİRLERE İLİŞKİN REVİZE DEĞERLENDİRME NOTU -II

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe (MYB) dengesi GSYH'ye oran olarak %6,4 seviyesinde bir açık öngörüsü ile programlanmıştır. 2024 yılı ilk çeyrek sonuçlarının değerlendirildiği TEPAV Bütçe izleme Bülteninde **kamu mali disiplinin güçlendirmeye yönelik gelir artıcı ve harcama azaltıcı tedbirler hayata geçirilmezse 2024 yıl sonu bütçe açığının % 8,3 seviyesine çıkabileceği ifade edilmiştir.**²

Bütçe izleme bültenini takiben TEPAV olarak “**Nasıl Bir Tasarımda Yapısal ve Mali Nitelikli Tedbir Önerileri Düşünülebilir?**” başlıklı çalışmamızda, bütçe açığının %5'ler seviyesine inmesine yönelik mali uyum tedbirlerine ilişkin önerilerimizi, mali etkileri ve yapısal nitelikli programları da içerecek şekilde değerlendirmiştik.³

Nitekim 11 Mayıs tarihinde “Kamuda Tasarruf ve Verimlilik Paketi” ile GSYH'nin 0,4'ü oranında bütçe açığını azaltıcı harcama tedbiri açıklanmıştır.

Öte yandan enflasyon verilerinin Orta Vadeli Programda yüzde 33 olan yıl sonu hedefinin üzerinde seyrettiği ve yeni vergi düzenlemeleri de dikkate alınarak 2024 yıl sonuna ilişkin **TEPAV bütçe dengesi tahmini % 8,3'den % 6,9'a revize edilmiştir.**

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1470/H.+Hakan+Yilmaz>

² <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10751>

³ <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10760>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

Tablo: Mali Tedbirlerin ve Yapılan Revizyonların Eklenmesiyle Net Bütçe Performansı Tahmini

	(milyon TL)	GSYH (%)	Bütçe Gel.Or.(%)
Açıklanan Bütçe Dengesi (Bütçe)	-2.651.701	-6,44	31,43
Revize Bütçe Dengesi (Tedbir Yok, TEPAV)	-3.435.785	-8,35	40,72
Revize Bütçe Dengesi (Tedbir Var, Enflasyon Etkisi)	-2.899.218	-6,89	-34,36
Harcama Revizyonu (Tedbir + Revizyon)*	-339.720	-0,83	
Öngörülen Tedbir (Mal ve Hizmet+ Yatırım)	-163.518	-0,40	
Net Tahmin Revizyonumuz	-176.202	-0,43	
Gelir Revizyonu (Tedbir + Enflasyon)*	196.100	0,48	
Öngörülen Tedbir (Stopaj Düzenlemesi)	148.919	0,36	
Net Tahmin Revizyonumuz	47.181	0,11	
Enflasyon Etkisi (GSYH Deflatör)**		-0,16	

* Öngörülen tedbirler ve bütçe izleme bülteninde yapmış olduğumuz tahminler arasındaki +/- fark burada dikkate alınmıştır. Harcamalardaki (-) ifadesi tedbir ve revizyonlar sonrası harcamalardaki aşağı yönlü revizyonu, gelirdeki (+) ifadesi ise tedbir ve enflasyon sonucu yapılan yukarı yönlü net revizyonu göstermektedir. Brüt hesaplamalara ilişkin son revize tahminler ek de yer almaktadır

** GSYH deflatörü % 55, büyüme % 3,4 alındığında

Kaynak: HMB verileri ile kendi tahminimiz

Bütçe açığının gerilemesi aşağıda sıralanan üç gelişmeden kaynaklanmıştır;

- “Kamuda verimlilik ve tasarruf paketi” kapsamında **öngörülen harcama ve gelir tedbirleri** (özellikle mal ve hizmet kalemi ile yatırım ödeneklerindeki kesintiler ve faizler üzerindeki stopaj kesintilerinin artırılması),
- **Enflasyonun özellikle dolaysız vergilerde yarattığı eşik etkisi, dolaylı vergilerde ise fiyat artışları kaynaklı vergi tahsilatını yukarıya taşıması**
- **Enflasyonun GSYH'nin nominal değerini artırması** suretiyle gelir etkisi

Ayrıca, gelir idaresinin vergi tahsilatını artırmaya, tahakkuk tahsilat oranlarını iyileştirmeye yönelik idari müdahaleleri de dönemsel olarak vergi tahsilatını yukarıya çekmiştir.

Ekte yer alan tabloda gösterildiği şekilde harcamalarda alınan tedbirlere bağlı olarak daha önce 10,9 trilyon TL olarak öngörülen yıl sonu tahmini 10,6 trilyon TL'ye, bütçe gelirleri ise 8,8 trilyon TL'den 9,0 trilyon TL'ye revize edilmiştir. Ayrıca, enflasyonun milli gelir üzerindeki yansımaya bağlı olarak yıl sonu GSYH tahmini de 41,1 trilyon TL'den 42,1 trilyon TL'ye yükseltilmiştir. Bu revizyonların bir sonucu olarak da bütçe açık tahmini % 6,9 seviyesine gerilemiştir. (Ek: 2024 MYB Büyüklüklerinin Gelişimi ve Tahmini). Bununla birlikte, **yılın geri kalan kısmında enflasyonun beklenenin üzerinde seyretmesi, vergi tahsilat/tahakkuk oranlarındaki iyileşmenin devam etmesi ve alınacak gelir artıcı tedbirlere bağlı olarak bütçe açığının yüzde 6'nın altına düşürülmesi söz konusu olabilir. Ancak, bu seviyenin kamu maliyesinde sürdürülebilir bir dengeye işaret etmediği açıktır.**

Diğer yandan son yıllarda yapısal bütçe dengesinde ve cari bütçe dengesinde gözlenen bozulma ve bütçe harcama bazının kalıcı bir şekilde genişlemiş olması nedeniyle harcamalarda temel risk alanları olan personel giderleri, sosyal güvenlik kurumuna transferler, cari transferler ve yatırım giderleri 2025 yılı bütçesine ilişkin güçlü yapısal adımlar atılmasını zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde Orta Vadeli Programda öngörüldüğü şekilde 2025 yılında merkezi yönetim bütçe açığının yüzde 3,4'e düşürülmesi hedefine ulaşılması gerçekçi görülmemektedir.

Harcama kalemleri içinde özellikle erken emekliliğe ilişkin EYT politika kararı ile mali dengesi bozulan SGK'ya yapılacak diğer transferlerde orta vadede kamu dengeleri üzerindeki mali baskıyı artıracaktır. İzleyen kutuda 2023-25 dönemleri için EYT'den yararlanacak kişi sayıları ve politika maliyeti tahminleri de verilmektedir.

Kutu: EYT⁴ Politika Maliyeti (2023-25)

2023 yılında uygulamasına geçilen EYT politikasının toplam maliyetine ilişkin orta vadeli harcama sistemi çerçevesinde yapılan tahminimiz izleyen tabloda verilmektedir. **2023 yılında 1,8 milyon, 2024 yılında ise 573 bin kişiyle yaklaşık 2,4 milyon kişinin EYT'den yararlanacağı hesaplanmaktadır. 2025 projeksiyonu da eklendiğinde toplam yaralanıcı sayısı 2,8 milyona yaklaşmaktadır.**

SGK'ya yükü açısından EYT'nin 2023 yılında GSYH'ye oran olarak maliyeti % 0,93, 2024 tahmininde % 1,7, 2025 projeksiyonunda ise % 1,9 seviyelerinde çıkmaktadır.

Kümülatif olarak bakıldığında ise üç yılın toplam maliyeti % 4,6 seviyesine ulaşmaktadır. Özel sektörün kıdem tazminatlarıyla birlikte bu tutar %5'i aşmaktadır.

Eğer harcamalarda beklenen bir tasarruf gerçekleşmezse EYT'nin finansmanı geniş

anlamda vergi ve prim gelirlerindeki reel artışlarla mümkün görünmektedir, aksi halde kamu borcu diğer politika kararlarıyla birlikte reel artış eğilimi içine girecektir.

Tablo: 2023-25 Dönemi Üç Yıllık EYT Politika Maliyeti

milyon TL	2023	2024 E	2025 P
EYT Prim Kaybı	64.765	170.796	244.213
2023	64.765	127.021	158.776
2024-25		43.774	85.437
Emekli Aylığı Ödemesi	127.653	504.298	741.631
2023	127.653	381.744	496.268
2024-25		122.553	245.364
Emekli İkramesi (Kamu)	41.186	25.016	32.520
Bayram İkr. (100.yıl dahil)	10.253	15.749	23.161
2023	10.253	11.922	15.499
2024-25		3.827	7.663
Toplam Maliyet	243.857	715.858	1.041.526
GSYH (%)	0,93	1,74	1,92
Bilgi İçin			
		2024 EYT	2025 EYT
Toplam		195.171	151.971
GSYH (%)		0,47	0,28
Emekli İkramesi işçi	119.914	57.398	55.963
GSYH	0,46	0,14	0,13
Genel Toplam	1,38	1,88	2,05
EYT Yaralanıcı Sayısı	1.787.897	573.977	401.784

Kaynak: HMB ve SGK verilerinden kendi hesaplamamız

⁴ Yaygın olarak "Erken Yaşta Emekliliğe Takılanlar" olarak ifade edildiği için bu kısaltma kullanılmıştır.

ENFLASYON GERÇEKLEŞMELERİ MALİ PERFORMANSI NASIL ETKİLİYOR?
MALİ TEDBİRLERE İLİŞKİN REVİZE DEĞERLENDİRME NOTU -II

Ek: 2024 MYB Büyüklüklerinin Gelişimi ve Tahmini

(milyon TL)	2023		2024			2024 % Değişim			Tahmin/ Bütçe Farkı	% Tah. Sapma	GSYH %	
	Nisan Sonu	Gerç.	Nisan Sonu	Bütçe	Yılsonu Tahmini	Nisan Sonu	Bütçe	Tahmin			2024 Bütçe	2024 Tah
A. Harcamalar	1.445.197	6.585.456	2.924.323	11.089.037	11.901.658	102,3	68,4	80,7	812.620	7,3	26,9	28,3
1-Faiz Hariç Harcama	1.310.042	5.910.841	2.559.819	9.835.037	10.647.658	95,4	66,4	80,1	812.620	8,3	23,9	25,3
2-Faiz Harcamaları	135.154	674.615	364.504	1.254.000	1.254.000	169,7	85,9	85,9			3,0	3,0
B. Gelirler	1.062.701	5.210.488	2.233.011	8.437.100	9.002.439	110,1	61,9	72,8	565.339	6,7	20,5	21,4
1-Genel Bütçe Gelirleri	1.024.107	5.097.145	2.160.467	8.332.808	8.864.354	111,0	63,5	73,9	531.546	6,4	20,2	21,0
Vergi Gelirleri	863.739	4.500.866	1.831.816	7.407.707	7.839.328	112,1	64,6	74,2	431.621	5,8	18,0	18,6
Dolaysız Vergiler	207.751	1.554.890	450.669	2.540.804	2.788.481	116,9	63,4	79,3	247.677	9,7	6,2	6,6
Dolaylı Vergiler	655.988	2.945.975	1.381.147	4.866.903	5.050.847	110,5	65,2	71,4	183.944	3,8	11,8	12,0
2-Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	27.726	88.172	53.332	66.913	96.968	92,4	-24,1	10,0	30.055	44,9	0,2	0,2
3-Düzen. ve Denet. Kurumların Gelirleri	10.868	25.171	19.211	37.380	41.117	76,8	48,5	63,4	3.738	10,0	0,1	0,1
Bütçe Dengesi	-382.496	-1.374.968	-691.312	-2.651.937	-2.899.218	80,7	92,9	110,9	-247.282	9,3	-6,4	-6,9
Faiz Dışı Denge	-247.342	-700.353	-326.808	-1.397.937	-1.645.218	32,1	99,6	134,9	-247.282	17,7	-3,4	-3,9
Sermaye Transferi Hariç Denge	-343.802	-516.909	-682.449	-1.931.100	-2.178.381	98,5	273,6	321,4	-247.282	12,8	-4,7	-5,2
Cari Bütçe Dengesi	-267.335	8.774	-533.247	-1.176.278	-1.361.448	99,5	-13.506,8	-15.617,3	-185.171	15,7	-2,9	-3,2

Kaynak: HMB verileri ve kendi tahminimiz (Haziran 10 itibarıyla)